

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048

הרינו להודיע כי לקראת ט"ז במרחשון תש"פ - יום השנה הראשון לפטירתו של מורנו ורבנו עטרת ראשנו המאור הגדול זצוק"ל הופיע ע"י המכון

ספר אשכנתיא דבן מלך

ובו מאה ועשרים הספדים

שנאמרו על רבנו הגדול זצ"ל, על ידי גדולי הדור, רבנים ותלמידי חכמים הי"ו במשך ימי האבל בקהילתנו הקדושה, ובבתי המדרש ברחבי ארה"ק

בספר הושקעו כוחות ודמים מרובים בעריכה בתמונות ובהדפסה, למען יעמדו הדברים ימים רבים, ויחרתו על לוח ליבנו, להעלות תמיד לנו ולבנינו זכרו של צדיק, לתורתו ופעליו המרובים להנחילנו תורה ודעת ללמוד לשמור ולעשות את כל דברי התורה בלב שלם.

ניתן יהיה להשיג את הספר במעמד יום ההילולא ביום רביעי במחיר מסובסד למנויי המכון

בברכה
הנהלת המכון

- ספרים
- למועדי השנה
-
- סדרת ספרים
- ביאורים ופירושים
- על חמשה חומשי תורה
-
- שיעורים
- על הש"ס
-
- ספרי
- הגות ומחשבות
-
- ביאורי סידור
-
- ספרי
- אמונה ומצוות
-
- ביאור
- תורה ודעת
-
- אגונים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך

03-3077354

מיניסטר המכון

שיעורים 24 שעות ביממה

עמדות הטקסט בבחי מסכת

למנוע מניעתו המכון

מחלקים לפי טעמים

בכל החישובים

רכישת ספרי בן מלך

בתנאים המובחרים ביותר הישירים

מלשון הדפוסות 054-8422488

כתובת אוהב ישראל 1/9

ביתר עילית

גמולת נתינת לפי סעיף 46

לרכישת האית

mechonbenmelech@gmail.com

דבר המנון

התרגשות וחלחלה אוחזים בנו לקראת שבת ההתוועדות השנתית במירון, כאשר אנו מתקרבים אל הררי הגליל, ורבינו איננו מצפה לנו ומקדם אותנו עם פניו המאירות במעמד ה'טועמיה', הגעגועים מתגברים והולכים ככל שאנו מנסים להיכנס להוויית 'שבת מירון', עד כי לא נוכל לעמוד בהם. כמשפחת יתומים שבהתקרב החגים הוא הזמן הקשה ביותר עבורם, הרי שבת ההתוועדות 'לך לך' היא חגם של כל בני קהל עדת.

איך היינו מתהלכים כשיכורים ולא מיין בשעה זו, לפני שנתיים ולפני שלש, קבלת שבת ותפילת מעריב, הכל אמנם ממשיך אולם רבינו נעדר, וכאשר נזמר שלום עליכם נשוב ונזכור כיצד היה מברך אותנו את ילדיו היקרים, והמשא הגדול לפני קידוש, בו היה מבאר את כל עניין קידוש היום. ובהגיע עת הקידוש עצמו, הרי נצבוט את עצמנו, הלא את קולו של רבינו אנו כמהים לשמוע בנעימת הקידוש, כשהציבור כולו מקשיב ודומם.

כבר חלפו עברו שלשים ימי בכי, י"ב חדשי אבל והספד, אבל הגעגועים אין להם שיעור. כל שלב ותנועה של סעודת השבת, מעוררים געגועים אינסופיים לאשר איננו עמנו היום. זכרון עז וחזק מקיפים את כולנו, זה היה אך אתמול ושלשום, כאשר ישבנו בצוותא ורבינו בראשינו וזיו השבת על פני כולם, כך בעת הסעודה בה היו נשמעים דבריו הנעימים והמקיפים בביאור עבודת השבת, מכל הצדדים. כך כשהיה מנהיג ברמה את שירת הזמירות כולם כאחד, בשירה ובריקוד.

ולאחר מכן ה'לופט תורה', תחת כיפת השמים, אייכה, רבינו, תורת סוד בהירה ומאירה, עומד ומשמיע ומקרב את הדברים אל השכל ככל הניתן, והמושגים מרחפים לנגד עינינו, מזכירים נשכחות מאפלולית קדושת ליל שבת במירון לאורן של כוכבים: יחודא עילאה, צלם אלוקים, שמות הקודש, עשר ספירות. וכך הלאה, ה'באטע' על שירותיה ודיבוריה, וה'שטייענדיגע תורה' כאשר שוחח עם מתי מעט בסוד שיח. תפילת שחרית, וסעודת צפרא דשבתא עם שיחותיו הנעימות אודות הנהגת החיים והבית והחינוך, וסעודה שלישית עם זמרת הדביקות ושיחותיו היסודיות אודות עבודת האדם. ומאז חסרנו כל אלה.

אולם בזאת כולנו נאחזים בעוז, כי אלוקיו של יעקב לא מת, הרוח של קהילתנו חיה וקיימת, מפכה בעוז, כי מורשת גדולה ועשירה הותר לנו רבינו, אשר המה חקוקים בכתב על גבי ספרי בן מלך אשר יעמדו לנו לנצח נצחים, וחרותים המה על לוח לבנו בצורת היהודי, בצביון המצוות, השבת, והמועדים.

הקהילה הקדושה תחזיק מעמד, בראשות מורינו שליט"א נתלכד מסביב לרוחה ורעיונה של עדתינו, כי את זאת לא נטלו מאתנו. אלו נכסי צאן ברזל שלנו, יש לנו את הקב"ה, יש לנו תורה, יש לנו תפילה, יש לנו שבת, יש לנו מועד, יש לנו צורת יהודי. את דברי התורה נשנן ונלמד, כי זה חלקנו מכל עמלנו. לקראת שבת לכו ונלכה, כי היא מקור הברכה.

עם תובנה זאת אנו באים לאירועי יום ההילולא, שיתקיימו בשבוע הבא, העליה לציון, סעודת היארצייט והמעמד הגדול בו ישאו דברים על מורשתו של רבינו זצוק"ל, בו נזכה לאורם של שני ספרי בן מלך על התורה שיצאו עתה לאור, בנוסף לספר ובו ההספדים הרבים שנישאו במהלך השנה. בזאת נתעצם ונתחזק כי הדרך והמסילה כבושים לפנינו - 'בעל הבן מלך' הלך מאתנו, אך את ה'בן מלך' הותר עבורינו, ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים, ובכלל זאת גם להוציא לאור את חלקי תורתו הנותרים, והיה המשכן אחד.

ואעשך לגוי גדול, ואברכך, ואגדלה שמך (יב, ב)

וכמו שמצינו שזכה לוט במידת מה בברכת העושר שנתברך אברהם, על ידי הליכתו עמו כמבואר להלן בפסוק 'וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן ובקר ואהלים' (יג, ה). וברש"י שם - 'ההולך את אברם - מי גרם שהיתה לו זאת הליכתו עם אברם'.

וכן באדום כתיב ביה ירושה בארצו 'כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר' (דברים ב, ה), וגם היא מן הארץ המובטחת לאברהם, משום שיש לו טענת זיקה בהיותו מזרע אברהם, [אולם ישמעאל לא יירש אפילו בתורת ירושה לזמן, ככתוב 'כי לא ירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק' (להלן כא, ט)].

אבל לא זכו בזה בנתינה עולמית, אלא רק נתינה לזמן, כלומר שלוט מקבל חלקו רק כנטפל לאברהם, על כן אין זכות ירושתו רק כל עוד שאין אברהם נצרך לכל הארצות, אולם כאשר צריך זרע אברהם להרחיב את מקומו, הרי לא יבוא הנטפל על חשבון העיקר, ואז כלתה זכותו של לוט וחזור לבעליו המקוריים. והיינו מה שיהיה לעתיד לבוא 'ואם ירחיב ה' את גבולך כאשר נשבע לתת לך' (דברים יט, ח) וברש"י שם - 'כאשר נשבע לתת לך ארץ קיני וקנזי וקדמוני, והיינו עמון ומואב ואדום, כי ניתן להם הארץ בירושה רק לזמן קצוב עד לזמן שיצטרכו לו בני אברהם'.

[ואצל אדום הטעם הוא משום שעדיין לא זכו יעקב ובניו ליתרון המלא על עשו, ועדיין הוא מקטרעג על סילוקו מנחלת האבות, ואף שנדחה מברכת אברהם ומן הארץ, אולם מחמת קטרוגו וערעורו הוא נאחז שם עד שזכותו של יעקב תהיה בשלמות, וכל עוד שלא נתקן הדבר עדיין לא זכינו שיסולק עשו לגמרי וקיבל ירושה את הר שעיר, שהוא ארץ הקדמוני, ורק לעתיד לבוא יתקיים 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו' (עובדיה א, כא)].

* * *

לזרעך אתן את הארץ הזאת (יב, ז)

מצינו בהמשך הפרשה שהבטיח ה' את הארץ לאברהם כמה פעמים, והביאור בזה הוא כי בכל פעם נתוסף שלבים וחלקים נוספים, ויש להתבונן ולהבחין בהבדלי הלשונות ביניהם. והנה כאן בהבטחה הראשונה נאמר 'לזרעך אתן את הארץ הזאת', ובהמשך הפרשה לאחר שחזר ממצרים ואחר הפרד לוט מעמו, שוב דיבר אליו ה' והבטיחו על הארץ, ושם הלשון הוא - 'לך אתננה ולזרעך עד עולם' (יג, טו), הרי נתוספו שם שני דברים הן שכבר ניתן לאברהם עצמו 'לך', עוד נוסף הביטוי 'עד עולם'.

וכמו כן יש להבחין בשני הבדלים אלו גם בין ברית בין הבתרים לבין ברית מילה שבברית בין הבתרים נאמר - 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת' (טו, יח), וברית מילה נאמר - 'ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם' (יז, ח). הרי שבברית מילה נתוסף 'לך' ולאחוזת עולם'.

שלוש ברכות ניתנו כאן לאברהם ולזרעו אחריו: א. 'ואעשך לגוי גדול' - ברכת ריבוי זרעו. ב. 'ואברכך' - ברכת טובה ושפע. ג. 'ואגדלה שמך' - ברכת גדולה וכבוד.

שלושת חלקי הברכה הללו, שלשה שלבים הם, הסדורים כדרך המקרא, בסדר 'לא זו אף זו': ראשית הצלחת העם הוא ריבוי וגדלו במספר, שבכך נמדד עצם קיומו ומציאותו של העם. אחריו באה ברכת הטובה והעושר, שהיא מידת איכות הצלחת העם ותנאי חייו, ואך באחרונה מתווספת עליהן ברכת הכבוד והשררה, שהיא הרמת קרנו של העם ומעמדו בקרב העמים אשר סביבותיו.

ואף שהבטחת הריבוי הינה יותר חשובה מהבטחת ברכת השפע, וברכת השפע יותר חשובה מגדולת ורוממות השם, אולם כך הוא סדר 'לא זו אף זו', שכלל שפחותה נחיצות הדבר, הוא שבח יותר גדול שזוכים גם בו, והוא נזכר אחר כך בסדרו, כי אחר שאברהם כבר זכה לברכה הנחוצה ביותר שהיא ברכת 'גוי גדול', נוספה לו ההבטחה שיתקיים בו בו גם 'ואברכך', ולא זו בלבד אלא זכה גם לברכה שהיא תוספת מעלה, והיא ברכת הכבוד והשררה.

וכן מצינו גם בהיות בני ישראל במצרים, אשר הצלחת העם והתעצמותו הרבה התקיימה על פי הסדר האמור. בראשית דרכם נאמר (שמות א, ז) - 'ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם'. לאחר מכן התקיימה בהם ברכת הטובה והשפע, כאשר יצאו ממצרים ברכוש גדול - 'וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמות... וינצלו את מצרים' (שם יב, לה-לו). ואך לאחר גאולת מצרים וקריעת ים סוף, כשיצא שמעם בכל קצוות תבל, התקיימה בהם ברכת הגבורה והגדולה - 'שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען' (שם טו, יד-טו). וכמו שאמרה רחב למרגלים ששלח יהושע (יהושע ב, יא) - 'ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלוהיכם הוא אלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת'.

* * *

וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט (יב, ד)

התורה מציינת כמה פעמים את עובדת הליכתו של לוט עם אברהם, ונראה שיש לזה משמעות רבה לגבי נתינת הארץ, כי הנה בני לוט עמון ומואב זכו לחלק בארץ המובטחת לאברהם, וכמבואר בחז"ל ש'קיני קנזי קדמוני' הם 'עמון ומואב ואדום', ומפורש בתורה שהיה להם בזה דין ירושה, ככתוב בפרשת דברים על מואב 'כי לבני לוט נתתי את ער ירושה' (דברים ב, ט), וכן כתיב - 'כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירושה כי לבני לוט נתתיה' (שם ב, ט). ומשמע מלשון הכתוב שמשום שהם 'בני לוט' זכו בה, ויש לומר שזכו בזה בשכר שהלך לוט עם אברם בשעה שהלך לארץ, ונאמר לו אז 'לזרעך אתן את הארץ' ובמידת מה נכללו בזה כל הנלווים אליו.

וראה מה שיבואר בזה לקמן בפסוק 'לך אתננה ולזרעך' (יג, טו).

* * *

ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדיו. והיה ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט והכנעני והפריזי אז יושב בארץ (יג, טז)

נתקשו המפרשים מה שייך לכאן סיום הפסוק 'והכנעני והפריזי אז יושב בארץ'. וברש"י הביא מדרשו שהמריבה היתה על זכותם של הכנענים על הארץ. אולם בפשוטו הוא מתבאר כביאור למריבה שהיתה ביניהם. שמכיון שהכנעני והפריזי היה יושב אז בארץ על כן לא נשא אותם הארץ. כי אחר שהכנעני והפריזי גם כן השתמשו בארץ למקניהם, נותר רק מקום מועט לאברהם ולוט ולא היה בזה סיפק לשניהם להיות במקום אחד [ועיין ברמב"ן שפירש באופן נוסף].

* * *

כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם וכו'. קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה (יג, טו-טז)

נתוספו כאן שני דברים על ההבטחה הראשונה, ראשית נוסף כאן שכבר ניתנה הארץ לאברהם עצמו 'לך' כמו שנתבאר לעיל, שעל ידי זה הארץ היא ירושה לישראל, עוד נוסף הביטוי שהיא לו ולזרעו 'עד עולם'.

ונראה דהא בהא תליא, שאם הזכיה בה היא רק 'לזרעך' הרי יש כאן רק הבטחה על נתינה לדור מסויים, ועדיין אין הכרח שלא תתחדש סיבה באחד הימים שתילקח מהם על ידי כיבוש נכרי, וח"ו תאבד ממנה אחיזת ישראל וקדושתה. אולם כאשר ניתנה גם לאברהם עצמו 'לך ולזרעך' נמצא שגם הבנים זוכים בה בתורת ירושה, ולכן תוקף תפיסתם בה הוא במהותה של הארץ שהיא ירושה להם מאבותיהם ולכן זוכים בה 'עד עולם'.

והנה נוסף על ההבטחות שנתן ה' לאברהם על הארץ, עוד הוסיף ה' לכרות עמו ברית על הארץ, והנה גם ברית על הארץ מצינו שני שלבים, דהיינו 'ברית בין הבתרים' ו'ברית מילה', והנה ברית בין הבתרים נאמר - 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת' (טו, יח), ובברית מילה נאמר - 'ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו את כל ארץ כנען לאחוזת עולם' (יז, ח).

הרי ששני השלבים בבריתות על הארץ מקבילים לשני השלבים האמורים בהבטחה שהבטיחו ה', שתחילה ב'ברית בין הבתרים' נאמר רק 'לזרעך נתתי', במקביל למה שנאמר

בעת ביאתו הראשונה לארץ. ובשלב השני ב'ברית מילה' נאמר 'ונתתי לך ולזרעך אחריו' וכן נאמר 'לאחוזת עולם', במקביל למה שהובטח בביאתו השניה 'לך אתננה ולזרעך עד עולם'.

ונראה ששני שלבים אלו בהבטחת הארץ, היה בהם גדר שונה בתוקף הנתינה והקנין של עם ישראל בארץ. כי הנה מצינו שהארץ נתקדשה שני פעמים, תחילה בעת כיבוש יהושע נתקדשה קדושה ראשונה, ונקטינו להלכה שקדושה הראשונה בטלה בעת שגלו ישראל, ולא נתקדשה לעתיד לבוא (חולין ז. ושי"ג, רמב"ם הלכות תרומות פ"א ה"ה). אולם לאחר מכן כאשר שבו בימי עזרא חזרה ונתקדשה קדושה שנייה, וקדושה שנייה זו, נקטינו שנתקדשה לשעתה ונתקדשה לעתיד לבוא ואין קדושתה בטלה (רמב"ם שם, עיי"ש בנו"כ).

ונראה, שביאתו של אברהם לארץ שני פעמים, תחילה בבואו מחרן, ושוב בחזרתו ממצרים, היה בזה 'מעשי אבות סימן לבנים', שהביאה הראשונה היתה לזמן והוכרח גלות למצרים, אבל ביאתו השנייה היתה לעולם, ולא יצא ממנה שוב וכן יצחק לא יצא מן הארץ.

ויש לומר עוד, שהקדושה הראשונה יסודה היה מצד גדר ההבטחה הראשונה שהובטח אברהם 'לזרעך אתן את הארץ', וכן מה שנכרת עמו בברית בין הבתרים 'לזרעך נתתי', שלא נאמר לו 'עד עולם', וכמו שנתבאר שלא היתה הארץ נתונה להם מצד מהותה כירושה, ולכן אינה מוחזקת להם 'עד עולם', אלא הקב"ה נתן להם את הארץ בכיבוש ניסי, דהיינו במתנה שמימית בכח אלוקי עליון, ומשום כך כאשר חטאו ופסקה הנתינה האלוקית כבשוה העכו"ם ונתבטלה בעלותם על הארץ.

אולם הקדושה השנייה שבימי עזרא נובעת מההבטחה השנייה 'לך ולזרעך' שהיא ירושה להם ומוחזקת בידם 'עד עולם' 'אחוזת עולם', ולכן קדושתה נתקדשה לעתיד לבוא ואינה בטלה. כלומר שאפילו אם אין ישראל שרויין על אדמתן הארץ היא שלהם.

ועומק הביאור בזה הוא שבתחילה בעת הכניסה הראשונה לארץ על ידי יהושע עדיין לא זכו ישראל לדרגה רמה זו לזכות לארץ מצד הבטחת ברית מילה, ורק לאחר גלות בבל ונס פורים ש'הדור קבלוה בימי אחשורוש' (שבת פח.), וביטול היצר הרע (ערכין לב:), אז הגיעו למדרגה השלימה של עמידה לפני ה' באופן של ברית מילה 'התהלך לפני והיה תמים' (יז, א), ולכן רק אז זכו לקיום ההבטחה 'ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו את כל ארץ כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלוקים' (יז, ח). ויתבאר בארוכה במקו"א.

* * *

1. עיין ב'צפנת פענח' על התורה להגאון מרוגאצ'וב שכתב גם כן כע"ז, ששני הקדושות שחלו על הארץ יסודם בשני אופנים של הבטחת הארץ, שהקדושה הראשונה שבטלה נובעת מגדר 'מתנה' ולכן יש לה ביטול, והקדושה השנייה שנתקדשה לעתיד לבוא נובעת מגדר 'ירושה' ולכן היא קדושה עולמית. אמנם לא נחת לבאר הפסוקים כאן.

ויקחו את כל רכוש סדום ועמורה ואת כל אכלם וילכו

(י"ד, א')

יש כאן הדגשה מיוחדת שלקחו את 'כל אכלם', ויתירה מזה ש'כל אכלם' נכתב לאחר 'כל רכושם', והיינו 'לא זו אף זו' שאכלם היה יותר חשוב מרכושם, כדרך התורה בכל מקום. וזה תמוה, שהרי הרכוש בוודאי שווה יותר מהאוכל.

והנראה מזה שהארץ של ערי הכיכר היתה כה משובחת שהצמיחה פירות ומאכלים חשובים ביותר, עד שראוי לציין בפני עצמם, והיה ערכם רב יותר מכל מיני הרכוש.

כי סדום היתה החלק המובחר והשופע ביותר בארץ ישראל, וכמו שנאמר לעיל - 'וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה, לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה, כגן ה' כארץ מצרים' (ג, ט'). ואמרו במדרש (ילקוט שמעוני פרשת אמור רמז תרג) - 'כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבוא בסוכתה של סדום, שנאמר (תהילים ס, ח) 'אלוקים דיבר בקדשו אעלוה אחלקה שכם ועמק סוכות אמדד', מהו 'עמק סוכות', זו סוכתה של סדום שהיתה מסוככת בשבעה אילנות שהן מסוככות זו על גב זו, גפן תאנה, ורמון, ופרסק, ושקדים, ואגוז, ותמרים על גביהם'.

ונראה שעל מאכלים אלו היה תפארתה וגאווה של סדום, ומשום כך היתה עינם צרה באורחיהם, שלא יהיה לזרים חלק בפירות ומאכלים משובחים אלו.

וכדכתיב - 'הנה זה היה עוון סדום אחותך, גאון שבעת לחם ושלוות השקט היה לה ולבנותיה, ויד עני ואביון לא החזיקה' (יחזקאל טז, מט), הרי שסדום מצויינת בשבעת לחם'.

* * *

אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך, ולא

תאמר אני העשרתי את אברם (י"ד, כג)

בגמרא - 'דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל, זכו בניו לב' מצוות, חוט של תכלת ורצועה של תפילין, בשלמא רצועה של תפילין דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש, אלא חוט של תכלת מאי היא, דתניא היה רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה ליס, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר, וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא' (סוטה יז).

וצריך להבין, מה הקשר בין מצוות אלו לאמירת אברהם 'מחוט ועד שרוך נעל'.

וכן צריך ביאור מהלך דברי הגמרא 'בשלמא רצועה של תפילין דכתיב וראו וכו' אלא חוט של תכלת מאי היא' ואין מובן מה העדיפות של רצועה של תפילין דיותר אתי שפיר. ומה תירצו שדומה לכסא הכבוד.

ועיין רש"י שפירש - 'בשלמא רצועה של תפילין - קיבול שכר הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא. וגם דבריו צריכים ביאור.

והנראה בזה, דהנה הטעם שלא רצה ליטול ממלך סדום משום שלא יאמר 'אני העשרתי את אברהם', כלומר שהיה רצונו שיראו הכל כיצד מתקיימת הבטחת ה' 'ואברכך' וה' הוא שמעשיר אותנו. ולשם כבוד ה' ויותר על הון רב, כדי שיראו שהוא שייך לה' יתברך. ומידה כנגד מידה זכה למצוות שניכר בהם שהיהודי נקרא שם ה' עליו, ואכן שני מצוות אלו במיוחד באים להראות שבן ישראל הוא בן לעם ה', וזה מה שהקשו בגמרא בשלמא תפילין מבואר שהוא הוכחה להיותו של ה', שהרי נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, אבל ציצית מאי היא, כיצד מוכח בזה שהוא של ה', ועל זה תירצו שתכלת דומה לכסא הכבוד, ולכן גם בציצית יש ביטוי לשם ה' המצויין על האדם.

* * *

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל אברם ויאמר אליו אני אל-שדי-התהלך לפני והיה תמים (י"ז, א')

נתחבטו המפרשים בפירוש המלים 'התהלך לפני והיה תמים'. ובתרגום פירש 'פלח קדמי והוי שלים'. והובא ברש"י.

ונראה לבאר, שאין הכוונה כאן ב'פלח קדמי' לעבודה גרידא, שזה לא נקרא 'התהלך לפני'.

אלא הביאור הוא, כי יש דרגה ראשונה ופשוטה של עבודת ה', אשר האדם חי את חייו העצמיים ומוקד עניינו וייעודו בחייו הם צרכיו ושאיפותיו האישיים, אלא שהוא גם מכבד את ה', ומעת לעת הוא משבח, וכמו כן מקיים מספר מצוות יסודיות של צדק ויושר שה' מצווה עליהם בתור מלך העולם, והם ז' מצוות בני נח.

אמנם יש מדרגה נעלית מזה, שהאדם מקבל על עצמו תפקיד להיות משרת ה', כמלך שהעמיד משרתים לפניו לתפקיד נכבד לעסוק אך ורק בכבודו ובענייניו. וזה עומק הביאור ב'התהלך לפני', כלומר שתהא נאמן למלך ומתהלך לפניו להכין לו מקום בעולם ודואג לפרסם את שמו ושתהיה מציאותו נודעת בין הבריות.

וזה גם הכוונה ב'והיה תמים', כלומר שהתהלכות לפני ה' תהיה בשלימות מוחלטת.

זה עומק תכנה ומהותה של ברית המילה, להיות ממלכת כהנים המתהלכים לפניו בתמימות ובשלימות. וזה מתבטא בהטפת הדם, המורה על מסירת הנפש ונתינת החיים לה'.

* * *

ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך (י"ז, ה')

אמרו בגמרא - 'תני בר קפרא, כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר 'היה שמך אברהם' וכו', אלא מעתה,

לא נשתקע ממנו, אלא שני השמות נכונים לו ומשמשים זה לצד זה.

* * *

זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר. ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם (י', ג-א)

שני חלקים מרכיבים את מצות המילה: 'המול לכם כל זכר' - דהיינו מעשה המילה עצמה - שהוא עצם החיתוך [אף בלא הסרת הבשר], שזה קיום הברית בפועל, ומזה נובע ענין הטפת דם, החלה גם על הנולד מהול. ועוד נכלל במעשה המצוה חלק נוסף - 'ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם' - דהיינו החותם שניתן בבשר, המהוה אות והנצחה תמידית לברית הנכרת בין איש מישראל לאלוקיו. וכשם שמצינו באות הקשת (לעיל ט, ח-טז) שיש 'ברית' ויש 'אות הברית'. הברית הוא עצם ההסכמה וקשר בין הצדדים אשר כורתים ברית לחיזוק ותוקף תמידי של ההסכמה והקשר ביניהם, וכדי שתזכר הברית ויהיה לה קיום, עושים 'אות ברית' לסימן ולזכרון לקיים את הברית.

וזה פשר הכפילות שישנה לכאורה בלשון פסוקים אלו, תחילה 'המול לכם כל זכר', המוסב על מעשה החיתוך עצמו והטפת הדם, גם לפני שנקבע היכן מקומו, ושוב 'ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות וגו'', דהיינו כריתת והסרת הערלה, שעל ידי כך נחתם החותם בבשרו.

ונראה שמצד יסוד הברית בין ה' לאברהם עצמו, לא היה צורך בהטבעת חותם בבשרו, וכדרך כל הבריתות שכרת ה' עם אוהביו, שלא נתלו במעשה אלא בשעתם בלבד. אולם, לא הרי כריתת ברית עם איש אחד שנתגלה אליו ה' ישירות, ככריתת ברית עם עם לדורותיו, שכן בברית זו אשר אינה נכרתת עם כל אדם באופן פרטי יש להביא לידי כך שיהיו הדורות נמשכים אחר ברית האבות [וכנוסח הברכה 'להכניסו בבריתו של אברהם אבינו'], לפיכך מן ההכרח להנציח את הדבר ע"י אות תמידית, שרק בכך תתקיים כברית נצח אשר כל בני האומה עד עולם מיוחסים וכפופים לה, ובלעדיה לא תהא הברית נזכרת.

וזהו ביאור נוסח הברכה 'אשר קידש ידך מבטן וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש' - רק אצל הצאצאים הודגשה החתימה בבשר בתורת 'אות ברית', אבל אצל אברהם עצמו לא הוצרכה המילה עבור האות, אלא בעיקר עבור עצם מעשה הברית.

אמנם, לשם הטבעת חותם בבשר, לא רצה הקב"ה להפוך את האדם לבעל מום, ולצוותו לחקוק אות בבשרו באופן שיגרם נזק לגופו, לכן גזרה חכמתו יתברך לחתוך את בשר הערלה, שבניגוד לשאר אברי הגוף אשר מטבע הדברים כל שינוי בהם יפגע בשלמותם, הרי שהערלה היא חלק מיותר ואין כל פגם בהסרתו, ואדרבה, יש בכך אף תיקון הגוף והשלמת צורתו.

ולאמיתו של דבר, משום טעם זה עצמו, אף אלמלא כוונת

הקורא ליעקב יעקב הכי נמי, שאני התם דהדר אהדריה קרא, דכתיב ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב (ברכות ג.). ועיין שם בגמרא לעיל מינה 'לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך (לב, כט) - לא שיעקר יעקב ממקומו, אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו' (שם יב:).

ונראה בביאורם של דברים, שכאשר ניתן לאברהם שם אברהם, היה זה שינוי השם. כלומר שמו 'אברהם' בטל ממנו, ומעתה נקרא שמו 'אברהם'. אבל ביעקב לא היתה הכוונה לבטל ממנו את שמו הראשון, אלא להוסיף לו שם 'ישראל' בנוסף על שמו 'יעקב'. ולכן יש אשר קוראו הכתוב בשם יעקב, ויש אשר קוראו בשם ישראל.

ויש להבין ענין זה, מדוע אכן שמו של אברהם נשתנה שינוי מוחלט, ונעקר ממנו שמו הראשון, עד שהקורא לו אברהם עובר בעשה, ולעומתו שמו של יעקב לא נשתנה אלא שם נוסף ניתן לו, ועדיין משמש ונשאר לו גם שמו הראשון.

והנראה בזה בהקדם מה שביארנו במקום אחר, ששמו של האדם מבטא את מהותו ותכלית יעודו, וא"כ הרי פשוט ששינוי שם, משמעותו שינוי המהות ונתינת תואר ומעמד חדש לאדם. והנה, משמעות שמו הראשון של אברהם 'אברהם' - אינה מפורשת בתורה, אך חז"ל דרשוהו 'בתחילה היה אב לארם' (ברכות שם). על כל פנים, שם זה ניתן לו בטרם בחר בו ה' וכתר ברית עמו, והוא מסמל את מהותו הקדומה, מעמדו הראשון כבן אומות העולם. ורק בשעה שנכרתה ברית המילה עם אברהם, אמר לו ה' - 'אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גויים, ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם כי אב המון גויים נתת'. הרי ששינוי שמו מאברהם לאברהם, משמעותו היא הפיכתו למציאות חדשה, מבן עם נכר - לבן ה'.

וכשם שמצינו שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, שבשעה שנסתפח לעם ה' שוב אין העבר הנכרי מיוחס לו, ומעמדו הקודם בטל ממנו כליל, כך גם אברהם - משנכנס לברית עם ה' - נעקר ממנו שמו הראשון לגמרי, שמעתה אין מהותו הראשונה מיוחסת לו כלל, ולכן כל הקורא לאברהם 'אברהם' עובר בעשה, שקריאתו בשמו הראשון, שאינו מציין את היותו בחיר ה', מהווה פגיעה בכבודו ומעלתו של אברהם.

שונה מכך הוא יעקב, שאף שמו הראשון ניתן לו בקדושה. אלא ששם 'יעקב' שניתן לו בתחילת דרכו, מציין את מלחמתו התמידית עם עשו - 'וידו אוזחת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב' (כה, כו) 'הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים' (כו, לו), ואולם, לאחר שנאבק עם שרו של עשו ונצחו, נתוסף לו שם 'ישראל' המציין את נצחונו במלחמה זו, וכפי שפירש הכתוב - 'כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל'.

ברם, בנצחונו זה לא בטלה מהותו של יעקב, אלא שבנוסף על מעמדו כלוחם, נתוסף בו גם ענין הניצחון, ומאז מעמדו התמידי של יעקב בכל הדורות הוא - 'לוחם ומנצח', 'מתאמץ וזוכה'. ולכן אף לאחר שנקרא שמו ישראל - הגם ששם זה חשוב ועיקרי יותר, שגדול ענין הניצחון מענין המלחמה - מכל מקום מעמדו הראשון לא נעקר ממקומו, ולכן גם שמו 'יעקב'

אות הברית שבמילה היה מן הראוי להסיר את הערלה, לשם תיקון הגוף ושלימות צורתו. ואפשר שמצות המילה שהוזכרה בפרשת תזריע 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו' באה משום

צד זה שבמצוה. ולכן לא הזכיר שם הכתוב לא את הברית ולא את אות הברית שיש בכך, שאינו מן הענין באותה פרשה. ועוד יבוארו הדברים במקומם בעז"ה.

היכל השבת

לעשות את השבת

מרכזיות השבת בחיי היהודי

מצות השבת מהווה חלק נכבד בעולמו של היהודי, הן מעצם העובדה שיום השבת הינו חלק שביעי מחייו, והן משום שהשבת היא מיסודות היהדות ועמודי התורה, אחת המצוות המרכזיות הנמנית בעשרת הדברות, וקדושתה גדולה מכל הזמנים [ועונש המחללה היא כחמורות ביותר]. 'כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך לשבת בו ולנוח בו באהבה'.

והנה חלק המעשה הריהו כהררים התלויים בשערה, הלכות שבת העצומים, אם בפרטי ההלכה למעשה הנוגעים בכל עת, ואם בעומק הסוגיות בעיון ובסברא. הן בחלקי איסורי המלאכה, והן במצות הקידוש וכבוד ועונג שבת. ובחלק זה הרי כל אחד עוסק בהם מינקות ועד שיבה, וכפי שכתבו הפוסקים שאי אפשר להיות זהיר בהלכותיה ולא להיכשל, מבלי ללמוד היטב את ריבוי פרטי הלכותיה המסועפים.

עבודת הלב של שבת קודש

ברם דא צריכא למודעי, כי עבודת הלב של שבת קודש, היא עבודה גדולה ורוממה, הדורשת מן האדם ידיעה והתבוננות בתוכן עניינה, לימוד משמעותה בפשט ובעומק, וזו סוגיית רחבה שיש ללמוד אותה בעיון ושימת לב בספרים הקדושים, ולקיים מצוה נשגבה זו בשלימות המעשה והכוונה, מתוך ידיעת והכרת רעיונה כשהוא משתלב ונכנס לתוככי אוירתה. ובמקביל נדרש גם התכוננות נפשית והחדרת סוד רוממותה בלבו ובחושיו, עד ששגב קדושתה יכבוש את ישותו, ימלא את רגשותיו, ויסעיר את כל חושיו, כשכל המציאות מהדהדת באזניו 'שבת היום'.

שבת - יומו של הקב"ה

ראשית ההתבוננות היא בקדושת היום, לדעת שהשבת הוא יום קדוש לה', יום שמעיקרו נבחר להיות יום מקודש עבורו יתברך. כנוסח התפילה 'אתה קדשת את יום השביעי לשמך'. יום זה צריך להיות מוקדש כל כולו לכבוד ה', יום המיועד לעבודתו, להתבונן בקדושתו ורוממותו ולחשוב בענייניו.

הופעת יום השבת כמווהו כמפגש עם הקב"ה, ועלינו להתאים את עצמינו לכך ולחיות את מציאותו ונוכחותו כעומדים לפניו.

מיסודות השבת, לא לפנות להתעסקות בענייניו העצמיים

ועסקיו, ואפילו לדבר דיבורים יתירים כל שאינם מענייני עבודת ה', או שאין בהם משום עונג שבת. וכל התעסקות ודיבור וקריאה ומחשבה בדברים של מה בכך, יש בזה הסתלקות מעניינה של השבת ואיבוד מדרגותיה הנשגבות.

היום הזה מיועד לעסוק בכל העניינים השייכים לשמו יתברך, לחדד ולהבהיר בליבו ידיעות האמונה וההכרה כי הוא יתברך ברא את הכל, ומכאן להתרומם עוד להשקיף ולהעמיק בפלאי ההשגה הנשגבה בידיעות עצמותו ומהותו כביכול שהוא אחד 'היה הוה ויהיה' 'מחוייב המציאות', ולהתרגש ולהתפעל בהשתאות מרוממותו וקדושתו יתברך הבלתי נתפסת. להגביר בקרבו השתוקקות וגעגועים אל הקב"ה, להתבונן ולהשתעשע ולהתמוגג מהקשר המיוחד שבין הקב"ה לכנסת ישראל, אשר השבת היא האות הגדול על הקשר הנשגב הזה - 'תפארת גדולה ועטרת ישועה', 'כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדישכם'.

סגולת השבת להשיג את ה' קדושתו וגבורותיו

יום השבת גם מסוגל הוא לכל הדברים הללו, כלומר שנקל בו לאדם להגיע להשגות נעלות בידיעת השי"ת והדברים מתבהרים אצלו ומתיישבים על לבו, והנשמה היתירה מאירה בו להבין ולהשכיל, וגם לפתוח בלבו וחושיו ולקלוט שטפי שפע קודש מלעילא בנימי רגשותיו.

מסגולות השבת לראות את שלימות ויפוי הבריאה, כיצד עולה מתוכה שבח ושירה להשי"ת אשר ברא אותה. וביום השבת האדם מוצא בנפשו מבט זה אשר מכוחו מתפעם ומתרגש מההדר והזיו שבכל דבר, ושומע כיצד כל הברואים מקלסים ומרננים לכבודו יתברך.

יום לעבודת ה'

התפילות בשבת קודש הם בדרגה יותר נעלית, מתוך עוצם השגה ויותר הרגשה של עמידה לפניו. ביום השבת העמידה לפני ה' היא בדרגה גדולה רוממה ונשגבה, כי השבת סגולתה לראות את פני ה' ולחזות בזיו פני המלך. כלשון התפילה 'ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו'. וכן לשון האריז"ל בזמירותיו 'ישר לן שופריה ונחזי ביקריה'.

עבודה מיוחדת יש להקדיש בעת אמירת פסוקי דזמרה אשר בשבת קודש יש בה תוספת חיוב ויתרון מעלה שהרי

זה רק חילול מנוחתו של הנענש, אלא הדבר פוגם גם במנוחת השבת של המעניש אשר חוגר עצמו ברגשות זעם וחימה, שהם סתירה למהותה של השבת].

ואדרבה יום השבת הוא יום מוכשר להטיף לבני ביתו בנועם, ולהראות להם את העונג והאושר שבתורה ובמצוות, ואף שכל דרך החינוך תמיד צריכה להיות מבוססת על קו זה, להראות את יתרון האור על החושך, אמנם יום השבת הוא הזמן היותר מתאים לכך, כי ביום הזה ניתן לאדם הסגולה להרגיש זאת במוחש, ואז יוכל למסור את הדבר לצאצאיו ובני ביתו. לתאר במילים באופן חי ולהביע כמה טוב לנו שאנו יהודים, ואשרינו שזכינו לתורה הקדושה, היאומן כי יסופר שאנו זכינו להיות הנכבדים יושבי פיסגת העולם, קרובים כמו בני משפחה כביכול למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. וכך יביע רגשותיו לאזני בני ביתו, ובנוח עליו הרוח גם ירבה להתרגש ולהתלהב עד שיפצח בשיר ובמחול מרוב תענוג ושמחה על כך.

והנה סעודות השבת הם כמעט הזמן היחיד בו יושבים כל בני המשפחה יחדיו, באופן של חביבות ונועם, 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד'. והוא זמן מתאים להשריש את כל היסודות והדברים שאבי המשפחה רואה לנכון להחדירם, או בעניינים שצריכים חיזוק, אמנם בתנאי שמשכיל לעשות זאת באופן חיובי בנועם ורוך, ולא בצורת טרוניה והתמרמרות. כגון על ידי משל או סיפורים מגדלותם ומארחות חייהם של גדולי ישראל. או שמביע התרגשות והתלהבות המנהגה נאה שראה אצל משהו, ומגלה דעתו שירוה הרבה נחת אם גם בני משפחתו יעשו כן, וכדומה. ובדרך זו הדברים חודרים אל הלב והשפעתה מרובה לאורך ימים.

שמחה בקירבת ה'

וגם את עצמו ילמד האדם לשמוח בכל עת ולהודות על הטוב הנשגב שזכינו לו, ובפרט בשבת קודש שבו אנו במצב של רוממות וקדושה מדושני עונג שבעים ומבוססים מטובו, עלינו להתבונן בעוצם הדבר עד שנבוא לשמחה עצומה ואושר נפלא עד כדי ריקוד.

כל סעודות השבת, על האדם לדעת שהם סעודת דמלא קדישא, ועליו לגשת לסעודות אלו בהתרגשות ורטט קודש שהוא נמצא עתה בדרגה נפלאה של קירבת ה' ומשתתף בשמחת המלך הקב"ה, וכלשון חז"ל 'כמלך שישב ומטרוניתא יושבת כנגדו'. והמאכלים הם מאכלי המלך וכדאיתא בספרים שמאכלי שבת הרי הם כאכילת קדשים. ותיקנו הקדמונים לשורר זמירות לסעודות השבת, אשר בהם יביע האדם התרגשותו והתלהבותו מהמצב הנעלה הזה שבסעודת שבת קודש. [ופשוט השצורה הנכונה לנגן את הזמירות כשהן עולות מתוך לב נרגש ושמח, ולא מתוך כונה 'לצאת ידי חובה' שאז אין אלו 'זמירות' כלל. כי 'זמירות' הרי אינם חובה וכל עניינם להביע רגש ושמחה, ואם אינו שייך לזה הרי זה מעשה חסר טעם ונעדר פשר].

הוא יום שירה להשי"ת, ככתוב 'מזמור שיר ליום השבת'. ואכן הרחיבו והוסיפו אמירת מזמורים נוספים. ובפרט באמירת 'שמשת כל חי', המביעה את ההתרגשות האופפת אל כל חלקי נפשו של האדם מצד חובת הכרת התודה כלפי הקב"ה, עד אשר אין בכח האדם להכילה.

וכן בכל חלקי עבודת ה', הכרה והשגה, יראה ואהבה, צמאון ודביקות, אמונה ובטחון, ויתר העניינים, חל בשבת תוספת ויתרון הן בתוקף החוב, והן בעומק העבודה ואיכותה.

כמו כן מיועדת השבת להגביר בה לימוד התורה, וכענין שאמרו 'לכו"ע בשבת ניתנה תורה'. וגם דרגת ההבנה וההעמקה בתורה היא במעלה יתירה מאשר לימוד התורה בימות החול. וכלשון הארזי"ל 'יוחזי לן סתריה דאתאמר בלחישא', 'תגלון פתגמין ותימרון חידושיא'.

העבודה בשבת בדרך של אהבה ורצון

השבת מתייחדת בכך שהעבודה וההתמסרות לכבוד ה' אינה באה באופן של מלחמה ביצר והתנגדות לרצון האדם, כאשר האדם צריך לכפות עצמו נגד טבעו, אלא עבודת ה' בשבת קודש באה מתוך נועם ורצון אהבה ונדבה, כאשר נפש האדם נוהה מאליה אחר השי"ת וחפצה ומשתוקקת ללכת אחריו ולדבקה בו, וחובת העבודה היא בעיניו אושר ותענוג עילאי אשר לא יסולא בפז. ומשתעשע במצוות מתוך שטועם את צוף טעמים ומתענג על ה'.

אמרו חז"ל - ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך - כשתבוא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה (רש"י שמות כ"ט בשם מכילתא). ובעומק הדברים אין הכוונה רק להימנע מטירדת מחשבת עבודה ומלאכה, אלא תהיה שלווה נסוכה בליבו כאדם שכל מלאכתו עשויה והכל מושלם על הצד הטוב ביותר. וכן איתא בספרים שאפילו בענייני רוחניות אינו יום להתמרמרות וראיית החסרונות, אלא יקדים לעשות תשובה מערב שבת. ובשבת ישמח במה שיש לו ויביט בטוב אשר בו. ויהא שמח וטוב לבב ומתהלך כמבוסס ומדושן עונג מרוב אושר וקורת רוח, ואין דבר שבעולם טורדו אלא מקבל הכל בבת שחוק ונחת.

וכן כלפי הזולת, ביום השבת יאיר פניו אל כל אדם ויפיק אך זיו ונועם ושמחה. ויהיה נוח ורך בדיבורו ובשיחתו, וכלשונו של הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל - 'ובכולם לראות את צד המעלות ולא את צד החסרונות, ולהיות רך מחמאה ומתוק מדבש, עד שכולם ישמחו בו והוא ישמח בכולם'.

שבת - הזדמנות לחינוך מתוך חיבה וקירוב

ובוודאי שהדברים אמורים במיוחד כלפי בני ביתו וצאצאיו, שאף שמצד חובת החינוך מוטל עליו לפעמים לאחוז במוסר אב ולהשמיע גערת תוכחה, אך יום השבת אין הוא יום של חסרונות כלל, ואין רואים בו אלא טובה, ולא יאמר ולא ירמוז כל דבר ביקורת, ולא יראה אלא את המושלם והיופי שבכל דבר. [וגם כאשר יש צורך להעניש, הרי אין מקום לזה ביום שבת קודש, ואפילו בית דין אין מענישים בשבת. שכן אין

סגולת השבת להרגשת נועם במצוות ועבודת ה'

כל העניינים של עבודת השבת, נוסף על זה שהם מצוה והדרכה כיצד עלינו לכוון את עבודתנו ומעשינו ביום השבת, יש בדבר גם 'מתנה טובה', כלומר 'מציאות' שהקב"ה נתן לישראל את קדושת השבת. ביום זה ניתן לנו הכח והאפשרות להשיג את כל הדברים, ולהרגיש את כל העניינים הללו מתוך פתיחת הלב וגדלות המוחין.

ואמנם הדברים הללו גדולים ונפלאים הם, ובדרך כלל לב האדם צר מלהכיל רגשות קדושים ונשגבים כאלו, אלא שאמרו חז"ל שנשמה יתירה ניתנת באדם בשבת קודש. והנה

נשמה זו ניתנת לכל אחד ואחד מישראל ולא רק לצדיקים ואנשי מעלה, וא"כ הרי הדבר הזה קיים בלב כל אחד מאתנו, ואצל כל אחד קדושת השבת מצויה ומאירה, רק שצריך האדם להאמין ולדעת שזה נמצא בו, ולהניח עצמו לקלוט אותה, לנסות להרגיש כיצד הדבר פועל בקרבנו, ואם רק לא יסיח דעתו ויטשטש את פנימיות לבו בעניינים אחרים, אלא יתן דעתו ויכוון ליבו למצוא רגשי קודש והשראה רוחנית, ויכין את עצמו לקלוט עניינים אלו אז בוודאי ימצא ויזהה את הדברים בנפשו. וכלשון חז"ל בתפילה - 'כירדו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם'.

ישדר לך שופריה ונחזי ביקריה

שיחת קודש תחת כיפת השמים שבת פר' לך תשע"ו

רק ביום השבת, ועל כן הוא זמן המתאים להתבונן בביאור שמותיו של הקב"ה, להבין ולהשכיל תוכנם ועניינם, שהרי שמותיו יתברך מורים על האופן בו אנו משיגים אותו. והנה עצם הדבר להתבונן ולדעת את שם ה' הוא מצוה נשגבה, וכמו שכתוב - 'דע את אלוקי אביך ועבדהו' (דברי הימים א' כח, ט). הרי שמלבד העבודה שבאה בעקבותיה יש מצוה גם בעצם הידיעה. וכן אנו מתפללים בכל יום בברכת התורה 'ונהיה כולנו יודעי שמך'. עוד יש להתבונן במזמור 'וישב בסתר' (תהילים צא) אשר בו מתואר מעלת הצדיק הזוכה לשבת בצלו של הקב"ה, חוסה תחת כנפיו וה' שולח את מלאכיו לשמור עליו ומגן עליו ומצילו מכל צרה. ובסוף המזמור מבואר מי הוא הצדיק הנכבד הזה אשר זוכה לכל זאת, ושם נאמר 'כי בי חשק ואפלטוהו, אשגבהו כי ידע שמך', כלומר שזוכה לכל זאת משום שהוא יודע את שמו יתברך וחושק בו.

והנה אמרו בגמרא - 'אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע, ואמרי לה פעמים בשבוע, אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע, דכתיב זה שמי לעולם, לעלם כתיב. רבא סבר למידרשיה בפירקא, א"ל ההוא סבא לעלם כתיב וכו'. תנו רבנן, בראשונה, שם בן שתיים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם, משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה, והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים, תניא אמר רבי טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן, והייתי אוני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים, אמר רב יהודה אמר רב, שם בן ארבעים ושתיים אותיות, אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו, ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מידותיו, וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה, ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא' (קידושין עא.).

אחד העבודות של יום השבת הוא לעסוק ולהתבונן בענייני כבוד ה' יתברך, ולא רק התבוננות במעשי הבריאה שברא בששת ימים, ושבת ונח ביום השביעי, שזה ממצוות השבת כמו שכתוב במזמור שיר ליום השבת - 'כי שמחתני ה' בפעלך במעשה ידיך ארנך' (תהילים צב, ה), וכתוב 'השמים מספרים כבוד א-ל' (שם יט, ב), וכלשון התפילה - 'טוב להודות לה' לפיכך יפארו ויברכו לא-ל כל יצוריו, שבח יקר וגדולה וכבוד יתנו לא-ל מלך יוצר כל' (ברכת יוצר). אך יש בעבודת השבת דרגה יותר נעלית דהיינו להתבונן גם בעצם גדולתו וקדושתו של ה' יתברך, וכמו שתיקנו בתפילה - 'ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו' (שם), כלומר שביום השבת מראה הקב"ה את כבודו ית"ש.

ובזה מתייחד סוג ההתבוננות בהשגת כבוד ה' שבשבת מגילוי כבוד מלכותו שבימות החול, שבששת הימים שבהם ברא הקב"ה את עולמו אזי מסוגלים המה לעמוד בהם על חכמתו וגבורתו יתברך - 'מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייניך' (תהילים קד), 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה' (ישעיה מ, כו), בחינת 'לבושין דמלכא'. אולם בשבת קודש הוא זמן נשגב וקדוש שניתן להתבונן לראות בו גם את עצם כבודו, רוממותו וקדושתו יתברך, והוא בחינת 'גופא דמלכא'.

ועיין בתוס' במסכת סנהדרין (לז: ד"ה מכנף) שמביא מה שכתוב בתשובת הגאונים 'שאינו בני ארץ ישראל אומרים קדושה אלא בשבת, דכתיב (ישעיה ו) גבי חיות 'שש כנפים לאחד', ובכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום, רבש"ע אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו'.

כלומר שהשגה בקדושת ה' ניתן לו לאדם לזכות לה

והוא סיבת כל הנמצאות, הרי בהכרח שהוא אינו צריך סיבה למציאותו אלא הוא קיים מצד עצמו, כלומר שהוא יתברך 'מחוייב המציאות', דהיינו שמציאותו מחוייבת מצד עצמו, וזוהי פיסגת ההשגה שיש לנו בעצמותו יתברך.

ואמנם על זה אנו אומרים 'קדוש קדוש קדוש', כלומר שזה נשגב מבינתנו ונעלה מהשגתנו, מה היא מהות המציאות הזאת שהיא מוכרחת להיות, מהו דמות ומהות הדבר הזה שהוא 'מחוייב המציאות', וככל שמבינים את הכרח הדבר ועומדים משתאים בפני הפלא הנשגב הזה, הוא יותר כבוד 'ה' ונחשב להשגה יותר רמה בו יתברך שמו.

ועל פי האמור יש לומר שששת שמות התואר הם כנגד ששת ימי הבריאה שהתבוננות בהם היא בידיעת ה' על ידי מעשיו ופעולותיו בבחינת 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה', 'מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קניינך'. ועל ידי זה ניתן להשיג את ידיעת ה' באופן של שמות התואר. אולם שמות העצם שהוא התבוננות עד כמה נשגב מבינתנו השגת עצם מציאותו, כלומר שכל ההשגה בזה היא ההבנה עד כמה שבהכרח אין אפשרות להשיגו, 'תכלית הידיעה שנדע שלא נדע', הרי כאמור הזמן המסוגל להשיג זאת הוא ביום השבת קודש.

נתבאר ש'שם העצם' יש בו שלשה אופנים אה"ה, הוי"ה, י-ה, והנה השם אה"ה פירושו שהקב"ה קורא על עצמו שהוא מציאות קיימת אשר היה מאז ויהיה לעולם. וכאשר הנבראים מתייחסים אליו הם אומרים זאת בלשון נסתר 'יהיה', והוא עניין השם 'י' ה' ה' ה' שהוא מורה על השגה זו של 'הווה קיים' מנקודת המבט של הנבראים שמכירים שהוא יתברך מציאותו קיימת לעולם. ומה שנקרא הוי"ה בוי"ו ולא 'יהיה' בוי"ד מבאר הגר"א (שו"ע או"ח סימן ה סעיף א) משום שהוי"ה היא תקיפה מדגישים זאת בוי"ו, שעל ידי שהיו"ד הופך לוי"ו הוא מבטא את תוקף המושג, [וכמו שמצינו שנקראת 'חווה' על שם שהיתה 'אם כל חי'].

והטעם שאסור להוציא ולבטא שם זה בפה הוא משום שכיון ששם זה נקבע כשמו העיקרי של הקב"ה על כן אין זה מכבודו להוציא מפינו. ורק לעתיד לבוא יהיה נקרא כשם שהוא נכתב, ויהיה מותר לבטא בפה שם הוי"ה, כדאיתא בגמרא - 'אמר רב נחמן בר יצחק, לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב בוי"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא בוי"ד ה"י ונכתב בוי"ד ה"י, וכו' רבי אבינא רמי, כתיב 'זה שמי לעלם זה זכרי לדור דור', אמר הקדוש ברוך הוא לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני בוי"ד ה"א, ונקרא אני באל"ף דל"ת' (פסחים ג).

והטעם שלעתיד לבוא יהא מותר לקרוא בשם הוי"ה, היינו משום שאז תהיה הקירבה והידידות בין כנסת ישראל להקב"ה בדרגה רמה מאד בבחינת 'דוד ורעיה', ולרעיה מותר

מבואר בזה, שאת השמות הקדושים, דהיינו קריאתם וכתיבתם ופירושם כדפירש רש"י שם, אין דורשין אותם ברבים, ואפילו החכמים מוסרין אותו לתלמידיהן רק פעם אחת בשבע שנים ורק ליחידים ולצנועים. אך אין אנו באים לומר אלא את יסודי הדברים שהם בבחינת 'למיגמר', וזה וודאי נכון וראוי ללמוד וללמד לכל. אולם 'למיסבר' דהיינו ההעמקה וההסברה בעומק הדברים, תלוי הדבר באדם עצמו, וכל אחד יש לו להעמיק ולהתבונן בפנימיות הדברים ולעורר רגשותיו בהתאם, וישיג כפי דרגתו 'כל חד לפום מה דמשער בליביה'. וכאמור שבזמני קודש בשבת ובמועד, ניתן להשיג בזה יותר.

והנה יש תשעה שמות קודש - שמותיו של הקב"ה, ומבואר בקדמונים שיש שני סוגי שמות, דהיינו 'שמות התואר' ו'שם העצם'. שמות התואר הם על שם הנהגתו ופעולותיו יתברך, שנקרא בהם על פי האופן שמתגלה אלינו במעשיו ובהנהגתו, וכגון שם 'אלוקים' משמעותו בורא ומנהיג שופט וקובע, ושם 'שד-י' הוא על שם שהוא יתברך משדד מערכות. וכן כל שמות התואר, יסודם הוא על שם אופי הנהגתו. אולם 'שם העצם' מורה על מהותו ועצמותו כביכול.

מתוך תשעת השמות הללו, ששה הם שמות התואר, ושלושה הם 'שמות העצם'. ושמות התואר היינו, א-ל, א-לוהים, א-לוה, א-דני, שד-י, צבא-ות, וכל שמות אלו הם על שם מעשיו והנהגתו, 'א-ל' היינו בעל כח כביר, 'אלוקים' היינו בורא ומנהיג שופט וקובע, ומפני כבודו יתברך נאמר שם זה בלשון רבים, ואילו השם 'אלו-ה' הוא אותה משמעות כשהיא נאמרת בלשון יחיד, 'אדני-י', על שם שהוא אדון כל, וגם שם זה נאמר בלשון רבים מפני כבודו יתברך, 'שד-י' על שם שהוא משדד המערכות. 'צבא-ות' על שם שכל הנבראים הם צבא שלו העומדים כולם לשרותו.

אבל שלושת השמות הוי"ה, אה"ה, י"ה, הם שמות העצם, ועניינם אחד. דהיינו על שם הוי"ה ועצם מציאותו של הקב"ה שהוא 'מחוייב המציאות', והיא ההשגה המירבית ביותר שניתן להשיג במציאות הבורא יתברך, כי את עצם מהותו אין לנו יכולת להשיג ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, וכל מה שיש בידינו לדעת היינו עצם הדבר שהוא יתברך 'הווה קיים'. וצירוף אותיות אלו 'י' ה' מורים על עצם ה'היות', כלומר שה' יתברך הוא הווה וקיים בעצם 'מחוייב המציאות', ולא כשאר הנמצאים שכל הווייתם וקיומם הוא רק במקרה משום שה' ברא אותם.

*

תורף עניין 'מחוייב המציאות' הוא ההתבוננות שבהכרח שיש סיבה לכל הנמצאים שישנם, שהרי לא שייך שיהא דבר קיים בלי סיבה, כלומר שאם לא היה מי שעשה וברא אותו לא היה קיים, אמנם בהכרח שבסופו של דבר מי שברא הכל אין לו סיבה קודמת להימצאותו, ואם כן ה' יתברך שהוא בורא הכל

2. ואף שברמב"ם כתב שישנם שבעה שמות היינו משום שיש מהם שהחשיבם כאחד. ועיין בזה במסכת שבועות דף לה. וברמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו הלכה ב, ובטור ושו"ע יורה דעה - סימן רעו, סעיף ט.

לבטא את שמו של הדוד. וכדכתיב 'משוש חתן על כלה ישיש עלייך אלוקיך' (ישעיה סב, ה), 'והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי' (הושע ב, יח). וכן בבית המקדש הוא מקום קירבה וידידות 'מה ידידות משכנותיך', ולכן מותר לומר בבית המקדש בפה את שם העצם.

ואיתא בספרי המקובלים שלעתיד לבוא יהא שמו של הקב"ה 'יהיה', ורמזו בפסוק 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד' (זכריה יד, ט), כלומר שהו"ו שבשם הו"ה יהפוך ליו"ד, והטעם בזה נראה כי בעולם הזה הו"ו בא להדגיש את מציאות ההו"ה שהיא במלוא התוקף, אולם לעתיד לבוא השגת מציאותו הנצחית יתברך תהיה דבר פשוט לכל ותשתלב בהלך המחשבה הרגיל, ולא יהיה צורך לבטא זאת בהדגשה ולכן יקרא שמו יתברך 'יהיה', כפי הפשטות הראויה למשמעות מילה זו.

והנה השם אה"ה נתבאר שהוא אותו משמעות של שם הו"ה רק שהוא נאמר בגוף ראשון כביכול שה' קורא אותו על עצמו. ואכן מבואר בספרים ששם זה מורה על השגה יותר נשגבה, שהרי רק הקב"ה משיג את עצמו באמת. ולכן אין שם זה מהווה עבורנו שם עיקרי, רק השם הו"ה שהוא השגה מצד המבט הנתפס אצלנו.

וכמו כן השם "יה" מורה על עניין מחוייב המציאות, אלא שזה מורה על עצם ה'היות' בלי ציון זמן. כי שם הו"ה מורה על הווייתו יתברך בכל הזמנים היה הוה ויהיה, אולם שם "יה" מורה על שהוא דבר הוה - המציאות של "להיות" כלשעצמה. ויש סוברים ששם י"ה הוא שתי האותיות הראשונות של השם הו"ה, ואינו כן, כי שני האותיות הראשונות באים לפרש את שני האותיות האחרונות שבשם, והיינו שיהיה לעתיד, אולם עצם המושג של "היות" הוא בשני האותיות האחרונות, כלומר שם י"ה הוא תמצית עצם עניינו של שם הו"ה, והיינו האותיות האחרונות, אלא שבמקום הו"ו יש יו"ד, שכך היא צורתו היסודית של המילה כמשמעותה. והבן.

והנה אף ששם י"ה רומז להשגה יותר עמוקה ונשגבה משם הו"ה, בכל זאת מותר לבטאו בפה, ואדרבה היא הנותנת, דמכיון שהשגתו הוא עניין דק ונשגב, שאין לכולם תפיסה בו. משום כך לא נחשב כשם העיקרי של הקב"ה, וכעין שנתבאר לעיל לגבי שם אה"ה. ואכן הפעם הראשונה שכתוב "יה" בתורה הוא בשירת הים, ששם היה גילוי כבוד ה' במידה גדולה, עד כדי כך שכולם הראו באצבע ואמרו 'זה קלי', וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. וכן איתא (רש"י סוכה מה. ד"ה אני והוה) שהשם הקדוש בן ע"ב תיבות רמזו בפסוקים שנאמרו בקריעת ים סוף.

השגה זאת בשם ה' יש בה התבוננות שלב אחר שלב, תחילה ההתבוננות שבהכרח הקב"ה קיים מאז ומעולם, שהוא כשלעצמו דבר מפליא ומעורר השתאות. ולאחר מכן כאשר מתבוננים איך יתכן דבר שקיים מאז ומעולם בלי סיבה קודמת, אזי מגיעים להשגה שהוא 'מחוייב המציאות' שזה מעורר יותר ההשתאות, מהו מהות דבר זה שהוא מחוייב המציאות. וכאשר

מעמיקים להתבונן עוד בדבר זה, מגיעים להשגה יותר רמה שאם הוא מחוייב המציאות, אם כן לא יתכן שיהא שום דבר שאינו הוא, אלא בהכרח שכל המציאות הוא רק אורו יתברך ואין דבר זולתו. והוא הסוד הנקרא "יחודא עילאה". ומידת קליטת ותפיסת כל העניינים העמוקים הללו בדעת האדם וברגשותיו תלוי בכל אחד כפי דרגתו וכפי טוהר לבבו, וצריך כל אדם בעצמו לתפוס ולקלוט השגה זו שהוא דבר המסור ללב.

והנה כתיב 'קדוש קדוש קדוש ה' צבא-ות' (ישעיה ג, א), ומה שנאמר שלש פעמים קדוש, לפי פשוטו היינו בכדי לבטא את ריבוי הפלא וההשתאות, כי מספר שלש מבטא ריבוי גדול עד בלי סוף, כמו שביארנו במקו"א (עיי' בן מלך - בראשית חלק א' - מאמרי מבוא מאמר י').

אולם בתרגום שאנו אומרים ב'קדושא דסדרא' מפרש שכל 'קדוש' בא לבטא עוד עניין של פלא והשתאות בקדושת ה' - 'קדיש בשמי מרומא עילאה', 'קדיש על ארעא עובד גבורתיה', 'קדיש לעלם ולעלמי עלמיא' - קדוש בשמים, קדוש על הארץ, קודש לעולמי עולמים.

ונראה עומק הכוונה בזה, שיש כאן שלש השגות מופלאות שאין בלב הנבראים להכיל אותם בהבנה שלהם. הראשון הוא עצם ההשגה של עצמותו ומהותו, והיינו 'קדיש בשמי מרומא עילאה' כלומר שאפילו המלאכים שהם בשמי מרום במקומו של הקב"ה, וכדכתיב שם 'שרפים עומדים ממעל לו', אומרים קדוש, משום שאף הם אין משיגים את מציאות ה' מהו. ועוד עניין פלאי הוא מה שברא הקב"ה את העולם מאין ליש, שזה דבר בלתי מושג אין יתכן לברוא יש מאין, והיינו 'קדיש על ארעא עובד גבורתיה'. והעניין הכי נשגב הוא ההשגה שהוא קיים מעולם ולעד, ובהכרח שהוא 'מחוייב המציאות', ומפליא על הדעת מהו מהות דבר זה, והיינו 'קדיש לעלם ולעלמי עלמיא'.

עוד יש לפרש את שלושת הקדושות, על פי מה שביארנו תחילה שישנם שלשה שלבי השגות בעניין מחוייב המציאות.

פליאה ראשונה היא ההכרח שהוא יתברך קיים מאז ומעולם 'היה הוה ויהיה', שהוא דבר פלא והפלא שאין שכלנו מכיל אותו. ולמעלה מזה ההשגה שה' יתברך הוא 'מחוייב המציאות', והוא דבר שנשגב במינתנו מהו מהות הדבר הזה שהוא מחוייב המציאות. והשלב הנוסף הוא ההשגה שאם הוא מחוייב המציאות אם כן בהכרח שכל המציאות הוא רק אור ה' יתברך, שהוא סוד 'יחודא עילאה', וזה סוד נשגב מאד.

והנה בקדושה אנו משבחים את ה', בשני שבחים שאומרים המלאכים - 'קדוש קדוש ה' צבא-ות', 'ו'ברוך כבוד ה' ממקומו'. ונראה שקדוש קדוש היינו ההשגה של - 'לית מחשבה תפיסא ביה' (פתח אליהו). 'ו'ברוך כבוד' היינו - 'לית אתר פנוי מיניה' (זוה"ק).

ומבואר בגמרא חולין (צב. ובתוס' שם ד"ה ברוך) שהמלאכים האומרים 'ברוך' שהם 'האופנים וחיות' הם יותר במעלה

זה הם אומרים 'קדוש קדוש קדוש' כלומר שהוא קדוש ונשגב מהשגה, ואין אפשרות להשיג את מהות מציאותו, 'לית מחשבה תפיסא ביה'.

ואמירת 'ברוך כבוד' מקורה במחזה המרכבה שראה יחזקאל, וראה את מראה כבוד ה' במחזה של חיות ואופנים, ונאמר שם - 'ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו' (יחזקאל ג, יב). כלומר שהחיות והאופנים שהם כביכול נושאים את המרכבה ששם שכנית כבודו, ואם כן הם אמורים לדעת את מקומו איה הוא. וכנגד זה הם אומרים 'ברוך כבוד ה' ממקומו', כלומר שאין הוא מצוי במקום מסוים, אלא הוא מקומו של עולם, ו'לית אתר פנוי מיניה'.

מהמלאכים 'השרפים' האומרים 'קדוש קדוש'. ולפי האמור מתבאר היטב כי ההשגה של 'קדוש קדוש' הוא השגת 'לית מחשבה תפיסא ביה', אולם אמירת 'ברוך כבוד' הוא העניין הנעלה של 'לית אתר פנוי מיניה' שהוא הסוד היותר נשגב של 'יחודא עילאה'.

והיינו שאמירת 'קדוש קדוש' מקורו במחזה שראה ישעיה - 'אראה את ה' יושב על כסא רם ונשא וגו' שרפים עומדים ממעל לו וגו' (ישעיה ו, א-ב), ועל שרפים אלו נאמר 'וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וגו' (שם פסוק ג). כלומר שמכיון שהשרפים עומדים ממעל לו, כמשרתי המלך העומדים לפניו, על כן הם אמורים לראותו ולהשיג את מהות מציאותו. וכנגד

חכמה ומוסר

והבדילנו מן התועים

והיאך אני בעצמי קיים, מי עשה ופעל כל זאת, מאימתי הכל קיים, ובאיזה אופן נוצר הכל.

והנה בתחילה כשנולד האדם וכל עוד שהוא בקטנותו הרי אין בו דעת לשאול, אולם כאשר האדם מגיע בהתפתחות אישיותו לשלב שהוא כבר עומד על דעתו, ומתחיל להתבונן במה שמתרחש סביבו, מציקה לו שאלה זאת ומטרידה אותו יומם ולילה, ואין הוא מוצא מרגוע לנפשו כל עוד אין בידו תשובה ברורה.

וכפי שמתאר מרן החזון איש בתחילת ספרו 'אמונה ובטחון' - 'אם האדם הוא בעל נפש... ועינו מרהיבה ממחזה שמים לרום, והארץ לעומק, הוא נרגש ונדהם, כי העולם נדמה לפניו כחידה סתומה, כמוסה ונפלאה, והחידה הזאת מלפפת את לבבו ומוחו, והוא כמתעלף, לא נשאר בו רוח חיים, בלתי אל החידה כל מעיינו ומגמתו, ודעת פתרונה כלתה נפשו, ונבחר לו לבוא באש ובמים בשבילה, כי מה לו ולחיים, אם החיים הנעימים האלו נעלמים ממנו תכלית ההעלם, ונפשו סחרחרה ואבלה וכמהה להבין סודה ולדעת שרשה והשערים ננעלו'.

והנה מה רב האושר אשר אנו בני ישראל יודעים את התשובה לשאלה החובקת זרועות עולם, לנו ידוע כל זאת. בעל הבירה נגלה אלינו ואמר אני הוא בעל הבירה. אנו יודעים שיש אחד יחיד ומיוחד 'מחוייב המציאות' אשר פעל ועשה הכל, ואנו גם יודעים אימתי עשה זאת, ונודע לנו במדוייק באיזה זמן נברא העולם לפני כך וכך שנים, ואנו יודעים אף איך נברא העולם, כל אחד מאתנו יודע שבששת ימים ברא ה' את העולם, ויודעים מה נברא בכל יום, ואנו אף יודעים את כל מהלך התפתחות העולם מאז הבריאה ועד עתה, את כל

המעלה והאושר בעצם ידיעת האמת

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, מה רב האושר אשר נפל בחלקנו כאשר זכינו אשר ה' יתברך בחר בנו מכל העמים. וכפי שאנו מפרטים בנוסח התפילה במועדי ה' שבעה דברים נשגבים הכלולים בבחירת עם ישראל - 'אתה בחרתנו', 'אהבת אותנו', 'רצית בנו', 'רוממתנו מכל הלשונות', 'קדשתנו במצוותיך', 'קרבתנו לעבודתך', 'ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת'.

תקצר ידינו מלהביע ולבטא את עוצם השמחה והאושר אשר זכינו לו, באשר האלוקים הגדול עושה שמים וארץ בורא העולם ומנהיגו, אשר קדוש הוא מלהשיגו ולדעתו. הוא בחר בנו קרוצי חומר לתפקיד הנכבד לשאת את שמו בעולם, וקרבתנו אליו בחביבות ואהבה לעמוד לפניו לשרתו ולהיות לו גוי קדוש, כרת אתנו ברית אהבה והנחיל לנו מורשה את תורתו הקדושה תורה שבכתב ותורה שבע"פ.

ברם גם מלבד בחירתנו המיוחדת לעם לה' וגם אלמלא מעמדנו המיוחד וקבלת התורה והמצוות, כבר זכינו לאושר עצום בעצם התוודענותנו לידיעות האמיתיות שנגלו לנו.

הכרת הידיעות והאמת כשלעצמה מתנה יקרה היא לאדם, ופותרת עבורו חידות סתומות, ומונעת ממנו מועקות קשות, אשר מבלעדי ידיעתן עשויות ליטול ממנו את אושר חייו ולהטרידו ללא נשוא, ועצם הגילוי יש בו למלאות את האדם בשמחה ואושר אין קץ.

השאלה היסודית מניין נעשה הכל

השאלה הראשונה אשר אינה נותנת לאדם מנוח, היא השאלה מהי כל המציאות, היכן אני נמצא, מניין קיים הכל,

עיקרי המאורעות, אנו יודעים מי עשה הכל ומי ממשיך לקיים את הכל.

התהייה הגדולה כיצד יש לחיות

עוד שאלה כבירה עומדת לפני האדם ומענה את נפשו, כל עוד שאינו יודע את פתרונה. והיא השאלה איך נכון וראוי לחיות. שהרי ניתן לחיות באופנים רבים, והחיים מזמנים לאדם כמה וכמה דרכים להתנהג בהם. ובפני האדם בר הדעת והמצפון ניצבת השאלה כיצד נכון לנהוג, והוא תוהה ומתייסר מחוסר אמצעים כיצד יכריע בשאלה כבירה כזו, ושנתו נודדת מעיניו מרוב ספיקות, והשלווה ממנו והלאה.

ואם ינסה לפתור ולברר בעצמו את התשובה, אולי יטעה, וגם עד שיעמוד על האמת יעברו שנים ועידינים, ונמצא שאבדו רוב ימיו או כולם בהבל ותוהו, וצר לו מאד לפספס ולבזבז את החיים היקרים אשר עוברים לבלי שוב על נסיונות סרק וחי טעות, אשר עלולים להתברר כשגיאה מעיקרה.

וגם אם ישאל את הבריות, מי ערב לו שגם הם אינם טועים, וגם בין האנשים והעמים השונים יש ריבוי שיטות וחילוקי דעות בכל דבר, והרי הוא נתון במבוכה ותהייה עצומה, ועיניו ולבו נשואים למצוא איזה חכם עצום אשר כל שבילי החכמה נהירים לו, אשר יידע בוודאות כי הוא החכם האמיתי, ויידע להנחות אותו כיצד לחיות.

והנה זכינו אנו עם ישראל, אשר הקב"ה בעצמו הופיע ונגלה אלינו ולימד אותנו את תורתו, חוקים צדיקים ומשפטים ישרים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. גילה לנו כיצד צריך לחיות, ולימדנו מה הוא דרך היושר והצדק ההגינות והעדינות, והוא יתברך מנחה אותנו במדוייק על דרך קדושה ורוממה, ומודיע לנו בפרטי פרטים מה טוב ונעלה קדוש ומרומם ומה בזוי ומושחת עוול ופגם. בהדרכה מלאה המקיפה את כל סדר החיים, איך נכון וראוי לנהוג בכל פרט מן הדברים הקטנטנים עד הדברים הגדולים, למן הנידון כיצד סדר לבישת הבגדים עד לשאלה את מי נכון לשאת לאשה וכיצד להקים משפחה.

ואמנם אנו ישראל גם נצטוונו על כך במסגרת תפקידנו המיוחד, אך גם אלמלא הציווי, הרי עצם הגילוי שהודיענו ולימדנו מהי הדרך הטובה והישרה, מנחיל לנו אושר בלי גבול. גם אילו לא נצטוונו על המצוות היה עלינו לשמוח ולהיות מאושרים עם התורה המלמדת אותנו את הדרך הנכונה כיצד לחיות את החיים, ונפשנו סמוכה ובטוחה שאחת היא הדרך הזו ואין בלתה, שהרי הקב"ה בעצמו קבע אותה והוא מנחה אותנו במעגלי צדק ומלמד אותנו את הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה.

החרדה מפגעים ומאורעות המתרגשות ובאות לעולם

עוד מצוקה קשה פוקדת כל נפש עלי אדמות בעת עמדה על דעתה, בראותה שהעולם מלא פגעים ומזיקים, ומאורעות רבות מתרגשות ובאות לעולם. וחרדת אימים נופלת עליו מפחד פתאום שלא יבוא, ותמיד אחוז הוא חששות שמא יארע לו דבר מה, ואולי יבואו עליו לסטים וחיות רעות וכל מיני

אנשים רעים ובעלי דין קשים. ולפעמים האדם עצמו שוגה וגורם נזק לעצמו. וימי חייו כולם מלאים חרדות ופחדים, כי מי יוכל להבטיח לו שגם לאחר ימצא את פרנסתו ויוכל לספק את צרכיו וצרכי משפחתו. וחדשות לבקרים נשמעים מאורעות קשים, שריפות ורעידות אדמה סופות ושטפונות, והריהו מתהלך מתנווד כקנה תלוש בעולם ללא שום מחסה ומגן להיאחז בו, כי מי יבטיח לו שלא יקרה אותו מקרה ופגע, ויפגע בו ובמשפחתו. ונפש האדם כל כולה מיחלת ומבקשת למצוא חסות ובטחון, להשיג מישהו נאמן לו ובעל יכולת שישגיח עליו ויבטיח את עתידו.

לעם ישראל ניתנו התשובות לכל השאלות

והנה אנו בני ישראל יודעים את האמת הגדולה, שאכן גבוה מעל גבוה שומר, והקב"ה מנהיג את העולם, והוא עשה ועושה ויעשה את כל המעשים. והוא שומר עלינו ומנהיג אותנו, ואנו יכולים להיות רגועים ולחסות בצלו. ומה טוב חלקנו שאנו יודעים שהעולם איננו הפקר וכל מה שמתרחש הכל בשליטה מלאה, שום דבר אינו נתון למקרים, ושום מאורע ונזק אינו קורה במקרה, רק מה שה' קבע וגזר שיהיה כן, ואין שום דבר יכול לקרות מבלי רצונו יתברך. כמו שאמרו - 'אמר רבי חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה' (חולין ז). ואף אנשים אחרים אין יכולים לפגוע בו ולשנות ממה שנגזר עליו, 'אין אדם נוגע במוכך לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא' (יומא לה). וכל מה שנעשה לו על ידי אנשים אחרים הם שליחיו של הקב"ה לפגוע בו או להועיל לו.

וגם הראינו ה' לדעת שהכל נעשה בצדק באמת ובישר וכל דרכיו משפט, וגם הוא טוב לכל ורחום וחנון ורב חסד. ונמצא שאנו חוסים תחת חסות טובה ביותר ומושלמת בתכלית השלימות.

והנה הדבר גם תלוי ביד האדם, שבאפשרותו לשפר את מעשיו ולזכות להנהגה של יותר חסד ורחמים. ומלבד זאת יש עוד אפשרות להתחנן ולבקש לתוספת שפע ורחמים, ואזינו של הקב"ה כריות לשמוע והוא מאזין תפילה ונענה לבקשת כל פה, 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת' (תהילים קמה, יח). הרי מה רב האושר וגדולה השמחה כי גם מהדאגה הזאת נפטרנו, ואנו משליכים על ה' כל ירבנו.

[ואמנם מה שלפעמים אין אנו חשים ומרגישים את השמחה הכבירה בידיעת שלשה דברים נפלאים אלו, היינו משום שהורגלנו בטובה זו מלכתחילה, ומעולם לא טעמנו את טעם הקושי שיש לו לאדם טרם הגיע לידיעת הפתרון, ומעולם לא עמדו לפנינו שלושת קשיים אלו המטרידים ומערערים את שלוות רוח האדם מיסודה.

ודומה הדבר למי שמעולם לא הגיע לרעבון, כי בטרם שמגיע לרעב הוא כבר משיביע את עצמו במזון. ונמצא שמעולם גם לא הרגיש את הטעם האמיתי של אכילה כיצד הנפש מתענגת על שביעתה ונחה מרעבונה. וכמו שמתאר החכם מכל אדם 'כמים קרים על נפש עיפה' (משלי כה, כה),

וכמו כן לגבי הכרת ה' כמנהיג העולם איתא בחז"ל שאברהם אבינו היה הראשון שקרא להקב"ה 'אדון' (ברכות ז:), וכן איתא שלמד את הבריות לברך את ה' על המזון שנתן להם (סוטה י:).

וכן לגבי ההליכה בדרך הישרה הרי נאמר - 'כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' (יח, ט). ומשמע מזה שנהג כן גם לפני שבחר בו ה', שהרי הכתוב מנמק שעל כן בחר בו ה' ואהב אותו משום ששומר דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. ואם כן הרי כבר אז ניתן לו להשיג ולדעת מהו רצון ה', וכדאיתא במדרש - 'אמר רבי שמעון, אב לא למדו ורב לא היה לו, ומהיכן למד את התורה, אלא זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים, והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה' (בראשית רבה סא, א).

אכן אין קץ לאשרנו ולרוממות שזכינו לה, כי מעבר לשלושת דברים אלו, נתוספו לנו עוד שבעה מעלות נשגבות כאשר בחר בנו ה' ויצוה אותנו על כל המצוות וקדשנו ורוממנו - שבעת הדברים הנפלאים שנאמרו ב'אתה בחרתנו'. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו.

כלומר שרק נפש עיפה וצמאה מרגישה את עוצם הרגשת הרוויה של 'מים קרים'. וכמו כן אנו, בטרם עמדנו על דעתנו ובטרם תהינו על עולמנו, כבר נתגלה לנו כל הסוד. עד כי מעולם לא חשנו את הצורך שבדבר, לא כאבנו את הריקנות ולא השתוממנו מן התווה של חוסר הידיעה כיצד קיים הכל, לא הרגשנו את התהייה אחר דרך חיים, ולא חווינו את המשבר של פחד העתידות.

הנהגה מי שרוצה לחוש באמת את עוצם השמחה והרוממות מידיעות אלו הדברים, עליו להתבונן בדבר ויתאר לעצמו אילו לא היה יודע כל זה, כמה היה חסר לו הדבר, ואז יוכל להבין באמת את מידת גודל הדבר שכל אחד משלושת ידיעות אלו מעניק לחייו, וגם יהיה בידו לחוש את עצמת התשובה במלוא תוקפה, ויתענג עליהם ויהיה מאושר בהם.

שלושת הדברים הללו אצל אברהם אבינו

הנהגה שלשה דברים אלו הגיע אליהם אברהם אבינו עוד בטרם בחר בו ה' לעשות ממנו עם סגולה. שהרי ביחס לידיעת הבורא אמרו חז"ל 'בן שלש שנים הכיר את בוראו' (נדרים לב). אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר, תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל הבירה (בר"ר לט, א).

ברכות מזל טוב ורוב נחת

מעומקא דליבא שלוחה בזה ברכת מזל טוב חמה ונרגשת לידינו עוז

ראש וראשון לכל דבר שבקדושה

האי גברא רבה ויקירא - איש חי רב פעלים לתורה ולתעודה מקורב ואהוב לרבינו בעל ה'בן מלך' יצוק"ל

הרה"ח ר' משה פינחס פרוש שליט"א

מסור מזה שנים בנאמנות לפעולות המכון ושותף נאמן להדפסת ספרי וכתבי רבינו זצ"ל

וזכה להימנות כפטרון כרך בסידרת "בן מלך על התורה"

להגל שמחת ה"חלאקה" לנכדו

לנכדו היקר כבוד **מנחם מנדל** הי"ו

בן לבנו הרב **שמעון פרוש שליט"א**

יתן ה' שיזוכו הוא ובניו ביתו לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל צאצאיהם

וזכות התורה תעמוד להם להתברך בכל הברכות תורה וגדולה עושר וכבוד

וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה וברכה עד בלי די.

בהוקרה ובהערכה

הנהלת

מכון "כתבי בן מלך"

מרכז גבוה להוראה והלכה

לשכת הפוסקים

ד' חשוון תהא שנת פוסקים

פבוד הבכמים ינחלו

זכתה העיר ביתר, בהכרתת

הגאון רבי יהודה קליין שליט"א

רב קהילת המתמידים שכו' הדקל ביתר

לכהן כרב ומו"ץ בלשכת הפוסקים

בנבעה c התחדשה רחוב שדרות הרב אלישיב 7

בתעטרו בבור תפארה והוסבך בתעודת יורה יורה

מרבתינו ראשי הדיינים בלשכת הפוסקים

הטאן התדול רבי מאיר סידוטה שליט"א והטאן התדול רבי צבי ובר שליט"א

יה"ר שיקיים בו : ברכת ושכח"ג מרן שר התורה

רבינו הגו"ח קניבסקי שליט"א

לברכה והצלחה

עלון זה הודפס לרפואת תהילה בת חיה לרפו"ש זכות הרשב"י תגן בעדה

הילולא דמלכא

מעמד יום השנה הראשון המרכזי לרבינו בעל "בן מלך" זצוק"ל

התכנסות לזכרו - סעודת מצוה - שמחה בשני הספרים החדשים

עולו ואתכנשו לקראת יום השנה הראשון לפטירתו של נזר תפארתנו
רבינו המובהק מקים עולה של תורה לגיון של מלך

מרן רבינו הגדול הגאון הצדיק זי"ע

התכנסות רבתי לזכרו הטהור להתחזק במשנתו ובתורתו ולהתדבק בדרכיו הטהורות
בסעודת מצוה מפוארת לכבודה של תורה

בשילוב הודאה לה' לרגל ההוצאה לאור של שני ספריו החדשים מסדרת "בן מלך" על התורה

ויקרא חלק א' - במדבר חלק א'

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לחמשת הספרים שיצאו לאור בשנת ההסתלקות

המעמד יתקיים ברצו"ה ביום רביעי אור ליום השנה - ט"ז במרחשוון תש"פ

נטילת ידים בשעה 8:00 בדיוק, בהיכל בית המדרש המרכזי ברח' מנחת יצחק ירושלים ת"ו

כל בני קהילתנו הקדושה הי"ו, האברכים והבחורים, התלמידים והמעריצים, מוזמנים בזאת לכנס הזכרון ולסעודת מצוה

בראשות מורנו שליט"א ובהשתתפות חכמי ורבני הקהילה שליט"א

נואם הכבוד מרן ראש הישיבה המפורסם הגרב"ד פוברסקי שליט"א

ועוד אישים חשובים

- נעילת המעמד בשעה 11:30 -

נתייחד כולנו עם זכרו, נחוש יחד את הגעגועים העזים

נעלה על ליבנו את פועליו ודרכיו בכל חלקי התורה והיהדות

נתחזק יחדיו בהמשך מפעל תורתו המבורך "דבריהם הם זכרונם" ואין לנו שיוור רק התורה הזאת

"תורתנו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדנו"

בברכת התורה

הנהלת מכון "כתבי בן מלך"

בית היוצר של רבינו זצוק"ל

נ.ב. התחבורה למעמד ובחזור
יתוגבר ע"י חברת קווים

בחסות לוצקין ביטוחים

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,

נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com